

Вјећеслав Берар

Moto Perpetuo

Деминутив романа

Уредник

Зоран Колунџија

Рецензент

Милутин Ж. Павлов

Аутор фотографије на корицама

Maria Vittoria Salvarani

ВЈЕЋЕСЛАВ БЕРАР

Moto Perpetuo

Деминутив романа

ПРОМЕТЕЈ
Нови Сад

Недовршена књиѣа је највећи
чиѣјалачки ѣрех. Наѣушѣене
сѣранице ће вас уходиѣи јер сѣе
их ѣробудили из ушушканої сна
међу корицама. Уѣовор између
ѣисца и чиѣјаоца је већ склоѣљен.
Паметѣном довољно, бугали не.

САДРЖАЈ

ПОГЛАВЉЕ 1

Прелудијум

9

ПОГЛАВЉЕ 2

Кабинет ђосџодина Сновиснија

14

ПОГЛАВЉЕ 3

Dolce vita

27

ПОГЛАВЉЕ 4

Бајка на води

34

ПОГЛАВЉЕ 5

Литерарни зајрљаји

38

ПОГЛАВЉЕ 6

Реч, две о речима

45

ПОГЛАВЉЕ 7

Сновидни ноктурни

48

ПОГЛАВЉЕ 8

Тишина мајичне белине

54

ПОГЛАВЉЕ 9

Паковање

55

ПОГЛАВЉЕ 10

Закаснала увертира

56

ПОГЛАВЉЕ 11

Ошисци локомотиве

59

ПОГЛАВЉЕ 12

Менуеџи од три минути

63

ПОГЛАВЉЕ 13

Ойчињености мостовима

65

ПОГЛАВЉЕ 14

Уришму Марантоне

73

ПОГЛАВЉЕ 15

Кафа, кључ, ринтишиил...

89

ПОГЛАВЉЕ 16

Венецијански иншерлудијум

94

ПОГЛАВЉЕ 17

Coda

101

МИЛУТИН Ж. ПАВЛОВ

Кратко романескно штиво благо осенчено речима

105

ПОГЛАВЉЕ 1

Прелудијум

Кикинда, јул 1983.

Анабела данас пуни осамнаест година, а самим тим испуњава услов за дедин поклон. Од данас може почети да га конзумира. Родитељи јој уз честитке уручују дедино опроштајно писмо.

Анабелин деда је умро када јој је било три године. Поклонио јој је ланчић са два кључа, за које није знала од чега су. Данас ће открити.

Отишла је у своју собу. Један моменат је посматрала луксузну пластифицирану коверту на пруге у две нијансе љубичасте боје, која се цаклила одбијајући светлост од себе. У угловима су исцртани мали анђели у разним позама. Теодор је једноставно волео лепе ствари. Живео је за естетику. Анабела је нестрпљиво поцепала коверту и почела да чита.

Мила моја,

очи ме већ издају, снаја ми понесла је. Пре неколико година зајочео сам књију коју сам се

надао да ћу завршићи, међућим, посао се рас-
тејао, а време ишиче. Полако ме ојомиње она
сћара пословица **memento mori**. Како је песка
врло мало преостало у јорњој половини клей-
сигре, јасно ми је да посао нећу привесћи крају,
а трих је неискорисћити идеје и инспирацију
које добијемо одозго. Штеја је цусћити их да
умру на паиру. Учинио сам све што је у мојој
моћи, међућим, што није довољно. Једина нада
си ми ти. Пошто твоја мајка није повукла мо-
ју уметничку црћу, врло је вероватно да ти
јеси. Неде се мора испољити та склоност, да
не кажем, делић моје инкарнације (можда ће
што неке звуцати наивно).

Сиуран сам да сам исправно цосћуио када
сам одабрао шебе. Видео сам ти цу искру у очи-
ма. Ту лад за исћраживањем, цу вечићу радо-
зналост, луцидност, иако си још увек деће.

Сећаш се кључева које сам ти дао. Један је
од моје куће коју ти поклањам, а дрући је од
мој писаћеј сћола. У њему се налази рукопис
започете књије. Желим да даш све од себе да ја
завршиш, да заокружиш мој ојус. Да сћавиш
достојанствену **coda**¹. Остављам ти у аманет
моје живоћно дело.

На крају, шта је живоћ нећо збир реченица,
пар нанизаних појлавља. **Vita somnium breve...**

¹ Coda (итал. реп) — завршетак музичког комада.

можемо ја оставити прозаичним, или покушати да од њега начинимо стилску фигуру.

Воли те твој Теодор.

Анабела је у сузама истрчала из собе, помешаних емоција.

– Зашто ми ово нисте раније показали?
– беснела је.

– Деда је тако желео.

– Зашто ми нисте макар навестили?

– На шта мислиш?

– На писмо.

– Не знамо шта пише у њему.

Анабела начини значајан поглед који је одисао сумњичавошћу.

– Знаш да је Теодор био човек старог кова. За њега је реч била светиња. Обећали смо да нећемо читати.

Анабела им немо пружи писмо. Читали су полугласно у неверици. За кућу се нису изненадили, али остатак писма их је затекао.

– Тај човек је стварно био чужак – процеди отац.

Осећали су као да је Теодор и даље присутан, и захтева да се изврши његова воља. Анабела поново се врати у собу и скине са клина кључеве који су годинама скупљали прашину. Уз тужан осмех који је представљао саосећање

према деди, помилова их благо, а затим однесе у дневну собу и стави их на сто.

– Идем.

– Где?

– Како где? У дедину кућу.

– Али тамо нико није ушао петнаест година. Не могу ни да замислим на шта то личи сад. То се прво мора средити.

– Не брините.

– Тамо нема ни струје.

– Без бриге – већ је била на вратима.

– Скарлет! – викнула је на излазу из стана.

Утом је дотрчао за њом њен пас, пратилац вернији од сенке. Пошли су заједно. Скарлет је златни ретривер, иначе више бео него што је златан. Анабела је то објашњавала чињеницом да је бело злато драгоценije од жутог.

*

Анабела је врло мало знала о свом деди, и то углавном посредно, кроз породичне приче. Родитељи су јој говорили да је особењак. Када јој је бака умрла, Теодор се одселио у Венецију, и тамо је живео од писања, иако није био нарочито познат. Међутим, шириле су се гласине да је он заправо објављивао под разним псеудонимима да би донекле сачувао приватност. Ретко се јављао оданде. То би углавном било за празнике, када би слао изузетно лепе покло-

не, са пуно укуса. Будући непоправљиви естета, то му је причињавало нарочито задовољство. Био је истински *bel esprit*².

² *Bel esprit* (фр. леп дух) – означава човека префињеног укуса, изоштрених естетских критеријума.

Кабинет јосјодина сновиснија

Стигла је до дедине куће, која се налази у једној од најлепших улица у Кикинди, мирној и прошараној дрворедима са обе стране. Скарлет ју је ноншалантно пратила без повоца, весело вртећи репом. Носила је отмену гримизну огрлицу. Кућа је једноставног изгледа. Фасада се заправо састоји од прелакираних цигала. Са муком је откључала врата, док је заборављена брава незадовољно шкрипала након петнаест година дугог сна.

Уски ходник је водио право на пространу терасу. Анабела је прво на брзину обишла доњи спрат који се састојао од дневне собе и кухиње, а потом изашла у двориште. Птице су певале свој мистериозни *bel canto*³. Степе-

³ *Bel canto* (итал. лепо певање) – италијански начин виртуозног оперског певања.

нице су водиле са доње на идентичну горњу терасу, са које се улазило на горњи спрат, потпуно одвојен од доњег. Када се попела на горњу терасу угледала је прелеп натпис изнад улаза. У гвожђу је чудним китњастим словима стајало исписано:

Sognatori delle parole

Скарлет је у међувремену мотала по дво-ришту мачке, које су очигледно то сматрале својом територијом. Све индикације говоре да ће се то убрзо променити, и да ће Скарлет понети титулу Сувереног Императора Дворишта.

Анабела је и даље замишљено посматрала натпис изнад дединог радног кабинета. Није разумела италијански. Бар не још.

Када је ушла унутра преплавио ју је утисак одушевљења. Цео горњи спрат, тај својеврсни *piano nobile*⁴, састојао се од једне велике просторије дугачке и широке отприлике по десет метара. Пре је личио на салон него на радни кабинет. Цео десни зид прекривала је полица за књиге од 40 квадратних метара. Анабела никад није видела толико књига на једном месту. Можда једино у градској библи-

⁴ *Piano nobile* (итал. племићки спрат) – први спрат ренесансних италијанских вила, нарочито у Венецији.

отеци. Остали зидови су били урађени у шпатулат⁵ техници у разним нијансама лила боје које су се преливале у *chiaroscuro*⁶ маниру. Шаре су подсећале на воду у коју је кануло мастило. Дрвенарија је сва била у скерлетним тоновима. У дну просторије испред прозора достојанствено је лежао велики писаћи сто од махагонија. Зидови су декорисани црвеним фењерима, огледалима, и црно белим сликама Венеције у луксузним рамовима. Цела соба је прекривена устајалом паучином и прашином од које се скоро да и није могло дисати.

Биће овде пуне руке посла, мислила је Анабела кашљући. Утом се појавила Скарлет, задихана од битке за територију, и одмах почела да њуши трагове мишева по ћошковима. Та зна где враг спава. И за њу ће бити пуне шапе посла.

Анабела је била очарана кабинетом. Замишљала је какав ће тек бити након темељног спремања. Имала је јаку моћ имагинације, на деду. Користиће јој.

⁵ Шпатулат – техника декорације зида. Од *spatola* (итал. лопатица, шпахтла). Прави назив је *Stucco Veneziano* (итал. *stucco* – штуко-гипс, декорација од гипса). Нарочито се развијао у Венецији, за време Ренесансе.

⁶ *Chiaroscuro* (итал. *chiaro* – светло; *scurо* – тамно) – ренесансна сликарска техника коришћењем контраста светлости и сенке.

Утом поче да пада киша и да се спушта некаква магла. У Кикинди је добрим делом године време као у Лондону. Теодор је волео кишу. Био је специфични метеоропата. Идеални дани за њега били су дани проведени у писању, док је у паузама посматрао кроз прозор пусту улицу под ударом кише и ветра, и понеки усамљени кишобран, залутао као острво наспред мора. Сматрао је то романтичним.

Лагано се спуштала ноћ, док се киша залетала. Анабела је била лако обучена, ипак, боље него Скарлет. Одлучи да преспава овде. Отвори широм све прозоре, да колико толико проветри, и отера овај, може се рећи, древни ваздух.

Спази у углу стари грамофон на навијање прекривен прашином, толико густом, да је деловао као да је упакован у сиви украсни папир. Брише га поштено, навија, и пушта плочу која се излежава годинама на њему. Уз пуцкети призивук креће дивна мелодија на четрдесетпет обртаја. Анабела је инстинктивно заплесала, занесених мисли и осећања, док ју је Скарлет у чуду посматрала, извијајући главу у страну, у смеру казаљке на сату.

Када је после погледала излизани, избледели натпис на плочи, видела је:

Дмијтри Шостакович – Валцер бр. 2

*

Родитељи су се мало забринули. Питали су се шта Анабела толико ради по овом невремену, у кући у којој нема чак ни струје. Ипак, знали су да је својеглава, на деду. Чврстог карактера, али потпуно на своју руку. Од оних што се роде непоправљиви. Носила је распарене чарапе. Увек је пркосно терала своје, као онај сат у Фиренци⁷, који већ петсто година ради у контра смеру.

Присећали су се како је Теодор, кад би га критиковали да је превише својеглав, победнички показивао Хесеов есеј о самовољи, који је чувао. Та својеврсна ода самовољи била је његов главни адут у моралним дискусијама. Анабела се очигледно изродила на њега, по том питању.

*

Сада већ исцрпљена, Анабела је упалила неколико свећа, које су бивале набијене по свећњацима од афричког црног абонеса са

⁷ Реч је о часовнику из 15. века, у фирентинској катедрали. Наместио га је фирентински часовничар *Lorenzo di Benevento della Volpaia* (1446–1512), а осликао га *Paolo Uccello* (1397–1475). У 17. веку Галилео Галилеј је дизајнирао клатно за сат. Модерни сатови показују тзв. „француско време“, док поменути сат показује „италијанско време“. У 17. веку је извршена стандардизација у Европи, којом је договорено да се казальке крећу са лева надесно.

занимљивим резбаријама, и препустила се кревету. Над узглављем је висио индијански хватач снова. Скарлет се солидарисала са газдарицом.

*

Када се пробудила након добро засићене изгладнеле ноћи, мало протегнула у кревету, придигла се и устала. Отворила је прозоре, и почела пажљивије да посматра кабинет. По целој одаји су дискретно стајале стилске лампе на сићушним пиједесталима. Имале су абажуре у више нијанси труле вишње, зависно од степена труљења. То подсети Анабелу да треба потхитно да доведе мајсторе да направе струју. Скарлет је отишла у двориште својим послом.

Будући да је била окупирана импресијама, тек сад Анабела се сетила да прегледа фијоке у столу. Узела је други кључ са огрлице, стилски кључ са цветним шарама, и одбравила, лакше него улазна врата, сто који је просто призивао својим бордо одсјајем сунца. У првој фиоци биле су разне дедине драгоцености: старински џепни сат, лула, налив перо, прстен у виду делфина који њушком додирује свој реп, разни кључеви... и друге ситнице. У другој фиоци је било оно главно – рукопис. Увезан сјајном траком азурне боје. Анабела

га пажљиво извади и стави на сто, на светло дана, што би рекли. Нежно пређе руком преко њега, па одвеза машину свезану вештом руком. На првој страници стајало је у краснопису:

*Moto Perpetuo*⁸

Ту је било на стотине страница. Кренула је да листа, кад је схватила да ће јој требати недеље само да научи да тумачи те хијероглифе од рукописа. Рим није изграђен за један дан. Трећа фиока је била до врха пуна новца. Све саме стране, стабилне валуте. Анабела испусти значајан звиждук и помисли на збогом које ће рећи школи. Ту је било сигурно довољно пара да је обезбеди на један низ година. Одлука је пала. Покушаће да доврши манускрипт.

Оно што јој је сад, на јарком дневном светлу, прво падало у очи биле су прекрасне драперије са таласастим наборима којима није могла да одреди боју због вештог одсјаја који су правиле као хроматски камелеон. На тренутак је помислила да су сребрне.

⁸ *Moto perpetuo* – (итал.) вечити покрет. *Moto* – покрет, кретање, гест, осећај, израз; *perpetuo* – вечит, трајан, непрекидан. Израз има различите конотације у музици.